

sief te maken, zoodat uit deze figuren een persoon sprak, die aan het karakter van Paulus en Petrus enz. beantwoordde; maar dit is nog heel iets anders dan eigenlijke afbeeldingen van den persoon gelijk hij geweest is. Van de afbeeldingen van Maria en den Christus geldt natuurlijk hetzelfde. Hoe schoon ook de legende van Veronica zij, een portret, een wezenlijke afbeelding van den Christus, gelijk de discipelen hem gezien hebben, is er niet, en van Maria bezit niemand een gewaarmerkt afbeeldsel. Al wat men ons hiervan voorstelt, zijn dus beeltenissen die niet uit de realiteit komen, maar die hun oorsprong vinden in de voorstelling die de onderscheidene kunstenaars zich van deze mannen en vrouwen Gods gevormd hebben. Een enkel *Kruis* is en blijft daarom altoos veel welsprekender dan een *crucifix*. Bij een eenvoudig kruis vult ge wat ontbreekt zelf aan, maar bij een crucifix staat het Christusbeeldje u in den weg, om u den wezenlijken Christus voor te stellen. Uit dien hoofde concludeeren we, dat er voor deze phantasiebeelden in de kerk *geen* plaats is, ook al bepaalde men er zich toe, om deze beelden eenvoudig in de gebouwen neer te zetten, zonder dat er eenige vereering aan wierd toegebracht.

Maar ook het laatste geschiedt, en het is hiertegen dat zich tweemaal in beeldenstorm heilige toorn, vermengd met ruwe gemeenheid, gekeerd heeft. Eerst in de bange eeuw die tusschen 726 en 842 verliep: en later in onzen strijd tegen Spanje, vooral in Antwerpen en Vlaanderen. Aanvankelijk was in de kerk van Christus *alle* gebruik van beelden en dus ook alle beeldenvereering zorgvuldig gemeden, maar toen de kerk tot heerschappij kwam, de weelde insloep, en allerlei groepen zich doopen lieten, die in hun hart nog *heidensch* waren gebleven, drong al spoedig niet alleen de kunst en het gebruik van beelden, maar ook een hoogst afkeuringswaardige vereering der beelden in. De vormen van deze vereering werden zelfs al stuitender. Niet alleen toch dat men voor de beelden knielde en tot de beelden bad, maar men krabde soms verf van de beelden af, om ze in den wijn voor het heilig Avondmaal te mengen, en lei het Avondmaalsbrood eerst op de beelden, om het als uit hun hand te ontvangen. Daar nu de Islam was opgekomen, en door zijn bestrijding van alle gebruik van beelden *zedelijken* indruk maakte, ontstond er vooral te Constantinopel een sterke reactie tegen deze beeldendienst, die keizer Leo III bewoog, zeer zeker ook uit politieke reden, om *allen* beeldendienst te verbieden. Dit verbod gaf het sein tot een bange en ontzettende worsteling die meer dan een eeuw lang in Oost en West tusschen de verachters en de vereerders der beelden gevoerd is, en het is in dezen